

พฤติกรรมของมารดาต่อการเจ็บป่วยของบุตรด้วยโรคอุจจาระร่วง
และโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ

พ.ม.ด.

เลขหมู่	RJ 456 D 5036 2532 - (2-1)
เลขทะเบียน	029103
	24 ต.ค. 2533 /

กัณฑ์พร	ตรีตรง
อภิรัตน์	อัมพันธ์
บุษกร	พันธ์เมธาภรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงและโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ ซึ่งเป็นโรคที่พบได้บ่อยมากในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของมารดา ภายใบบนแบบสอบถามตามมารดาที่พาบุตรไปรับบริการตรวจรักษาที่แผนก โรคติดเชื้อ โรงพยาบาลหาคใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ อ. หาคใหญ่ จ. สงขลา โรงพยาบาลมหาราช จ. นครศรีธรรมราช และโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จ. สุราษฎร์ธานี จำนวน 331 ราย

ผลการศึกษาพบว่า

ความรู้และทักษะที่ถูกต้องของมารดาเกี่ยวกับสาเหตุของโรคอุจจาระร่วง อากาศ ความรุนแรง และการป้องกันโรคอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง

ด้านการปฏิบัติของมารดา พบว่ามารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมตนเองร้อยละ 38.2 ส่วนมารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมผสม ยังคงพบว่าใช้นมชั้นหวานเลี้ยงบุตรถึงร้อยละ 23.7 ภายร้อยละ 80.7 มีที่เลี้ยงช่วยเลี้ยงบุตร จำนวนของคนส่วนใหญ่มีใช้เพียง 1-2 ขวด เท่านั้น วิธีการทำความสะอาดขวดนมยังไม่ถูกต้อง คือ ใช้การล้างแล้ววกด้วยน้ำร้อนถึงร้อยละ 64.3 การเตรียมนม พบว่ามารดาปฏิบัติถูกต้องร้อยละ 68.2 ภายส่วนใหญ่เตรียมนมครั้งละขวด ส่วนการป้องกันการแพร่กระจายของโรคภายหลังจากการล้างอุจจาระให้บุตร มีเพียงร้อยละ 34.3 เท่านั้นที่ปฏิบัติถูกต้องทุกครั้ง

การปฏิบัติเพื่อการรักษาโรคอุจจาระร่วงแก่บุตร มารดาร้อยละ 93.2 ให้บุตรกินยาที่เหลือจากแพทย์สั่งครั้งก่อน และมีการให้ ไออาร์เอส เองร้อยละ 50.6 ไออาร์เอส ที่ใช้ร้อยละ 63.0 เป็นแบบสำเร็จรูป และยังคงพบการผสมผง ไออาร์เอส กับน้ำผลไม้สดส่วน ถึงร้อยละ 33.3 ในระหว่างที่ให้ ไออาร์เอส แก่บุตร มารดามักให้บุตรดื่มนมและอาหารทุกชนิด ทั้ง ๆ ที่ผู้ใช้ ไออาร์เอส ร้อยละ 90.1 ได้รับความแนะนำจาก

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยตรง

ส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติอยู่ในระดับค่า โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ ความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะ และ การปฏิบัติของมารดา และ ทักษะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}=0.001$)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าการลดอัตราป่วยของโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี นั้น ยังคงต้องส่งเสริมการเลี้ยงดูทารกด้วยนมมารดา และการเตรียมอาหารแก่เด็กให้ถูกสุขลักษณะ เมื่อบุตรเกิดอุจจาระร่วงมารดาควรช่วยเหลือบุตรก่อนจดษาที่กิน รืออาร์เอส และการให้ความรู้แก่ประชาชนควรเน้นเนื้อหาในการปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง เบื้องต้นให้มากที่สุดเท่ากับ หรือมากกว่า เนื้อหาของโรค

สำหรับโรคคิดเชื้อระบบทางเดินหายใจ พบว่ามารดาส่วนใหญ่มีความรู้และ ทักษะที่ถูกต้อง เกี่ยวกับสาเหตุของโรค การติดต่อ อาการของโรค และวิธีการป้องกันโรคอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับการปฏิบัติของมารดานั้นเมื่อบุตรมีไข้ ตัวร้อน น้ำมูกไหล จะเช็ดตัวเพื่อลดไข้ ร้อยละ 90.6 และดูแลให้ดื่มน้ำมาก ๆ และใช้น้ำอุ่นกลั้วคอ ร้อยละ 68.2 ดูแลให้พักผ่อนเพียงพอ ร้อยละ 60.2 เมื่อบุตรมีอาการไอ เจ็บคอ มักจะพาไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 83.5 เมื่อบุตรมีอาการชักจากไข้สูง จะเช็ดตัวเพื่อลดไข้ และพาไปพบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 73.9-79.8 การป้องกันบุคคลอื่นไม่ให้เป็นโรค ใช้น้ำล้างมือก่อนและหลังจับต้องเด็ก ร้อยละ 87.6 86.0 78.8 และ 69.4 ตามลำดับ

ค่าคะแนนด้านความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัตินั้น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ นั้น ความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะ และ การปฏิบัติที่ถูกต้อง และ ทักษะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติที่ถูกต้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-value} = 0.001$

III

การลดอัตราป่วยของโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี สำคัญมาก เนื่องจากโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจสามารถแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และยังไม่มียาป้องกันโรคนี้ ฉะนั้นวิธีป้องกันโรคที่ดีที่สุดคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเน้นเนื้อหาการติดต่อ การแพร่กระจายของโรค และการสังเกตอาการของเด็กป่วยเพื่อนำส่งสถานพยาบาล โดยผ่านสื่อมวลชนภายในหมู่บ้าน หรือการละเล่นพื้นบ้าน

Abstract

The purpose of this study was to study further mothers' behavior with children under 2 years old, suffering from diarrhea and respiratory tract infection. Three hundred and thirty-one mothers, who attended the Pediatric Clinics at Haadyai Hospital and Songklanakarind Hospital in Songkhla province, Maharaj Hospital in Nakornsri Thammaraj province and Surajthane Hospital in Surajthane province for check-ups concerning cases of diarrhea and respiratory tract infection in their children, or for general check-ups, were asked to fill out a questionnaire.

The results of the study have revealed that mothers have a medium to high level basic knowledge about diarrheal diseases and a similar level of attitude to the disease.

Only 38.3% of mothers breast-fed their babies, while the percentage of formula-fed with sweetened skimmed milk was as high as 23.7%. Mothers who formula-fed their babies did not practice the correct method of sterilization of the feeding equipments, and the number of bottles was limited at 1-2 bottles. Regarding prevention, 34.3% of mothers did correct hand-cleaning after washing the babies from excreta. Primary care for diarrheal children was different, varying from 93.2% mothers giving medicine by themselves to 50.6% using oral rehydration salt, 33.3% of ORS users incorrectly prepared the solution, and most of them gave

nothing to the babies during ORS feeding. This was even though 90.1% were advised on the method of ORS preparation from health personnel.

The mean value of level of knowledge, attitude and practice of mothers was low but was statistically significant ($p = 0.001$). Mothers' practices relating to diarrheal diseases mostly showed a positive trend. Therefore, to reduce the morbidity rate of diarrhea in children under 2 years encouragement of breast-feeding should be continued, as well as hygienic preparation of children's food. It is necessary to give health education with emphasis on ORS preparing and self-care practice as well as knowledge of the disease.

Study in respiratory tract infection revealed that mothers have medium level of basic knowledge and attitude about causes, mode of transmissions, signs and symptoms and prevention of the disease.

In the case of children with fever and rhinorrhea, the percentage of mothers caring for them by using tepid sponge was 90.6%, force oral fluid 68.0% and rest 60.2%. In the case of cough and sore throat, the percentage of mothers visiting health personnel was 83.5%. Almost 73.9-79.8% of mothers using tepid sponge and visiting health personnel, while their children suffering from febrile convulsion. The percentage of respiratory tract infection prevention by forbidding other persons to contact

the patient, isolating wares or utensils, isolating the patient and washing hands before and after contact with the patient, was 87.6%, 86.0%, 78.8% and 69.4% respectively.

The mean value of mothers' knowledge, attitude and practice of respiratory tract infection was medium. There was an association between knowledge and attitude, knowledge and practice, and attitude and practice. This association was statistically significant at $p\text{-value} = 0.001$. Therefore, to reduce the morbidity rate of respiratory tract infection in children under 2 years is very important. Since the disease is quite easy to be transmitted, and vaccine has not yet been developed to used for protection, then the best way to protect the disease should provide more practical knowledge to mothers' via health personnel or local entertainments.